

Рекомендована д. фармац. наук, проф. В. В. Трохимчуком
УДК 339.138:615.322(477)(438)
DOI 10.11603/2312-0967.2016.3.6818

ПОРІВНЯЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ АСОРТИМЕНТУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ НА ОСНОВІ РОСЛИННОЇ СИРОВИНИ, ПРЕДСТАВЛЕНОГО НА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ РИНКАХ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

© А. І. Денис, А. В. Іванова, Т. А. Groшовий

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»

Резюме: проведено порівняльне вивчення українського та польського фармацевтичних ринків готових лікарських засобів на основі рослинної сировини. Проаналізовано структуру асортименту досліджуваних препаратів за АТХ класифікацією, країною-виробником, кількістю активних фармацевтичних інгредієнтів, порядком відпуску і лікарською формою.

Ключові слова: маркетингові дослідження, препарати на основі рослинної сировини, фармацевтичний ринок України та Польщі.

Вступ. У сучасній клінічній медицині роль фітотерапії як комплементарного методу прогресивно зростає. Це зумовлено, насамперед, незначною токсичністю і біологічною безпечністю для організму більшості рослинних засобів, а також рядом специфічних особливостей їх фармакологічної активності [1].

В Україні протягом останніх трьох років прийнято ряд програм із розвитку імпортозаміщення лікарських засобів. На даний час чинна програма, яка передбачає, що імпорتنі лікарські препарати, які присутні на вітчизняному фармацевтичному ринку протягом багатьох років і втратили патентний захист, повинні бути замінені з позиції економічної доцільності вітчизняними препаратами [2]. Опрацьовані джерела літератури показують, що економічна вигода України від продукції in bulk не завжди значима. Звичайно, якоюсь мірою фармацевтичні компанії економлять енерго- та трудові ресурси, пакувальні матеріали, паперові носії, це сприяє зниженню оптово-відпускної ціни на лікарські засоби і, як наслідок, покращує їх доступність для пацієнтів. Водночас це лише частково вирішує питання імпортозаміщення лікарських засобів [3].

Оскільки в Україні достатньо підприємств, які виробляють лікарські засоби на основі рослинної сировини (РС) і достатньо сировинної бази, найбільш ефективним рішенням щодо імпортозаміщення буде виробництво вітчизняних препаратів на основі РС у повному циклі. І досвід Польщі, яка нарощує виробництво рослинних препаратів, може бути цікавим і для українських виробників.

Мета роботи – порівняльне дослідження асортименту вітчизняного та польського ринку готових препаратів на основі РС.

Методи дослідження. Для одержання інформації використовували Державний реєстр лікарських засобів України [4] та Польщі [5] станом на січень 2016 року. Асортимент лікарських засобів на основі РС аналізували за АТХ класифікацією, країною-виробником, кількістю активних фармацевтичних інгредієнтів, порядком відпуску і лікарською формою. У процесі дослідження використовували методи інформаційного пошуку, математико-статистичний, а також узагальнення та аналізу.

Результати й обговорення. Аналіз асортименту лікарських засобів на основі РС за АТХ класифікацією показав, що на ринку Польщі найбільша кількість препаратів за кодом N «Лікарські засоби для лікування захворювань нервової системи» – 37 % і C «Лікарські засоби для лікування захворювань серцево-судинної системи» – 18 %, на українському ринку ці показники становлять по 14 % кожен (рис.1).

Найбільшу частку досліджуваного ринку України займають препарати за кодом A «Лікарські засоби, що впливають на травну систему та обмін речовин» – 25 % і R «Лікарські засоби для лікування захворювань дихальної системи» – 20 %, тоді як на ринку Польщі ці показники становлять лише по 9 % кожен. Також значну частину ринку як Польщі, так і України займають препарати з групи L «Протипухлинні лікарські засоби та імуномодулятори» – 10 і 8 % відповідно. Варто зазначити, що в Україні присутні препарати групи J «Протимікробні лікарські засоби для системного використання», а на ринку Польщі вони взагалі відсутні.

У результаті дослідження встановлено, що на вітчизняному ринку лікарських засобів на основі РС представлено 39 % препаратів зарубіжного вироб-

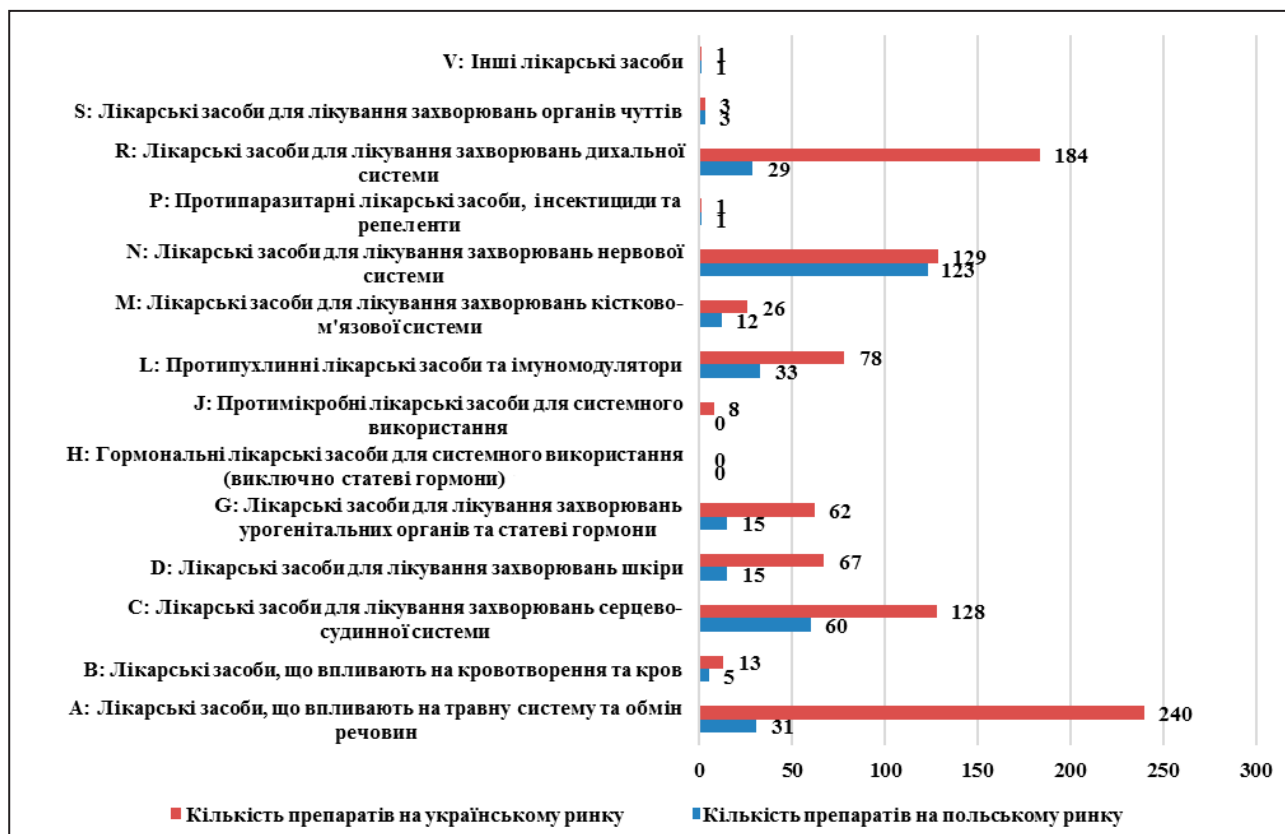

Рис. 1. Розподіл лікарських засобів на основі РС, зареєстрованих на фармацевтичних ринках України і Польщі за АТХ класифікацією.

ництва, тоді як на ринку Польщі таких препаратів на 10 % менше. Загалом зарубіжні лікарські засоби на основі РС на фармацевтичний ринок України постачають 178 фірм-виробників із 38 країн світу. Перші позиції серед країн-виробників займають Німеччина – 25 %, Індія – 14 %, Польща – 5 %, Словенія і Франція – по 4 %, Австрія, Чехія, США та Болгарія – по 3 %. По 2 % ринку припадає на 12 країн-виробників (Швейцарія, Іспанія, Угорщина, Австралія, Велика Британія, Італія, Нідерланди, Румунія, Російська Федерація, В'єтнам, Пакистан, Швеція). Ще 17 країн-виробників займають менше 1 % кожна від загальної частки ринку.

Серед зарубіжних фірм-виробників лідируючі позиції займають Др. Тайсс Натурварен ГмбХ, Німеччина; Біонорика СЕ, Німеччина; Юніфарм, Інк, США – кожна по 3 % (рис. 2).

На фармацевтичному ринку Польщі зарубіжні препарати на основі РС представлені лише із 11 країн-виробників. Лідируючі позиції займають Німеччина – 29 %, Швеція – 14 %, Велика Британія – 12 %, Чехія – 9 %, Австрія і Франція – по 7 %. По 5 % ринку припадає на Угорщину і Словенію, 4 % – на Індію, по 3 % на Нідерланди і Ісландію. Препарати болгарського і бельгійського виробництва на ринку Польщі займають лише по 1 % від загальної частки зарубіжних препаратів на основі РС.

Лідируючі позиції з-поміж зарубіжних фірм-виробників на фармацевтичному ринку Польщі займають McNeil AB, Швеція – 7 %, KRKA, d.d., Novo mesto, Словенія – 5 %. По 4 % ринку припадає на Sandoz GmbH, Австрія; Aga Kommerz spol. s.r.o., Чехія; Gedeon Richter Plc., Угорщина і Hospira UK Limited, Велика Британія (рис. 3).

Щодо вітчизняних препаратів, то їх частка складає 61 % від загальної кількості зареєстрованих лікарських засобів на основі РС на фармацевтичному ринку України, тоді як аналогічна продукція на ринку Польщі займає 71 %.

На українському фармацевтичному ринку наявний широкий спектр вітчизняних фірм-виробників досліджуваних препаратів. Зокрема, найбільше лікарських засобів на основі РС зареєстрували: ПрАТ «Ліктрави», його частка становить 12 %, ПрАТ Фармацевтична фабрика «Віола» – 11 %, ТОВ «Тернофарм» – 10 %, ПАТ «Лубнифарм» – 9 %, ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я» – 6 %, ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика» та ПАТ «Фітофарм» – по 5 % кожна. Також значну частину ринку займають ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» – 4 %, ПАТ «Фармак», ПАТ «Галичфарм», ПАТ «Біолік», Комунальне підприємство «Луганська обласна «Фармація», ПАТ «Хімфармзавод «Червона зірка» – по 3 %. По 2 % вітчизняного фармацевтичного ринку займає продукція таких виробників, як ТОВ

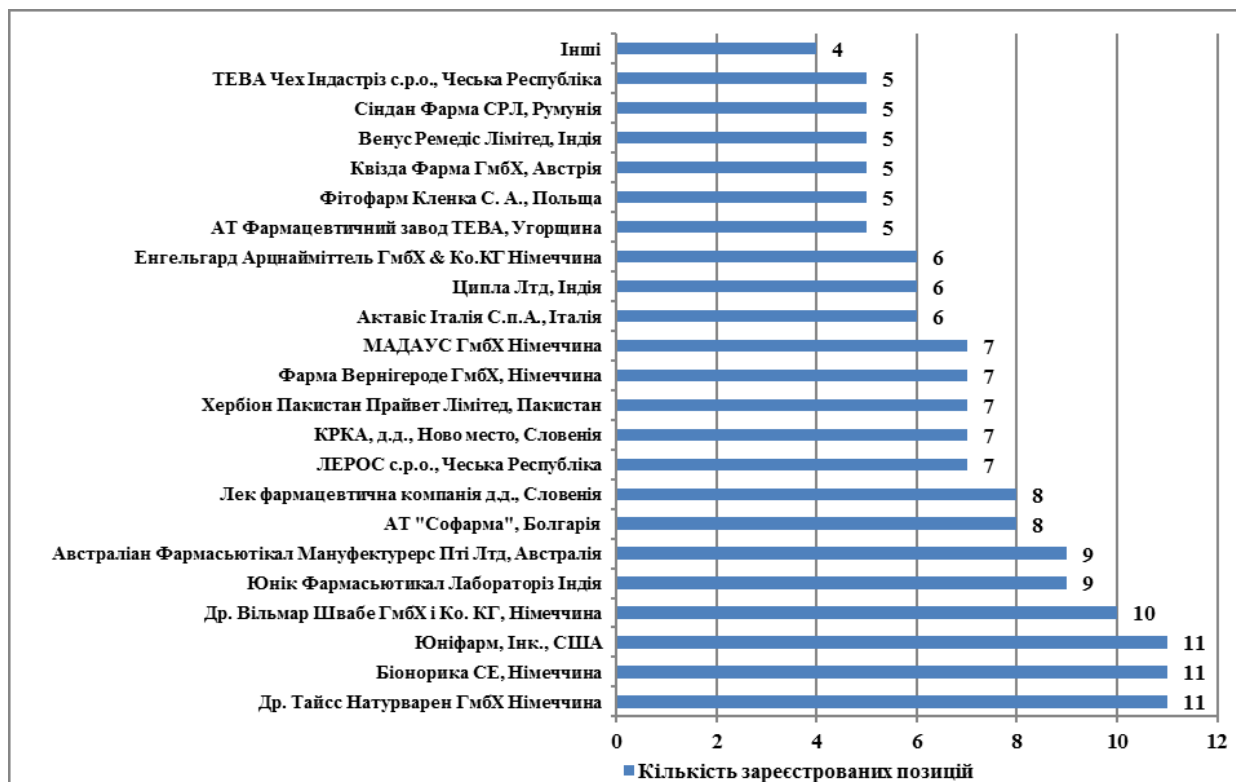

Рис. 2. Розподіл зарубіжних фірм-виробників лікарських засобів на основі РС на фармацевтичному ринку України за кількістю зареєстрованих позицій.

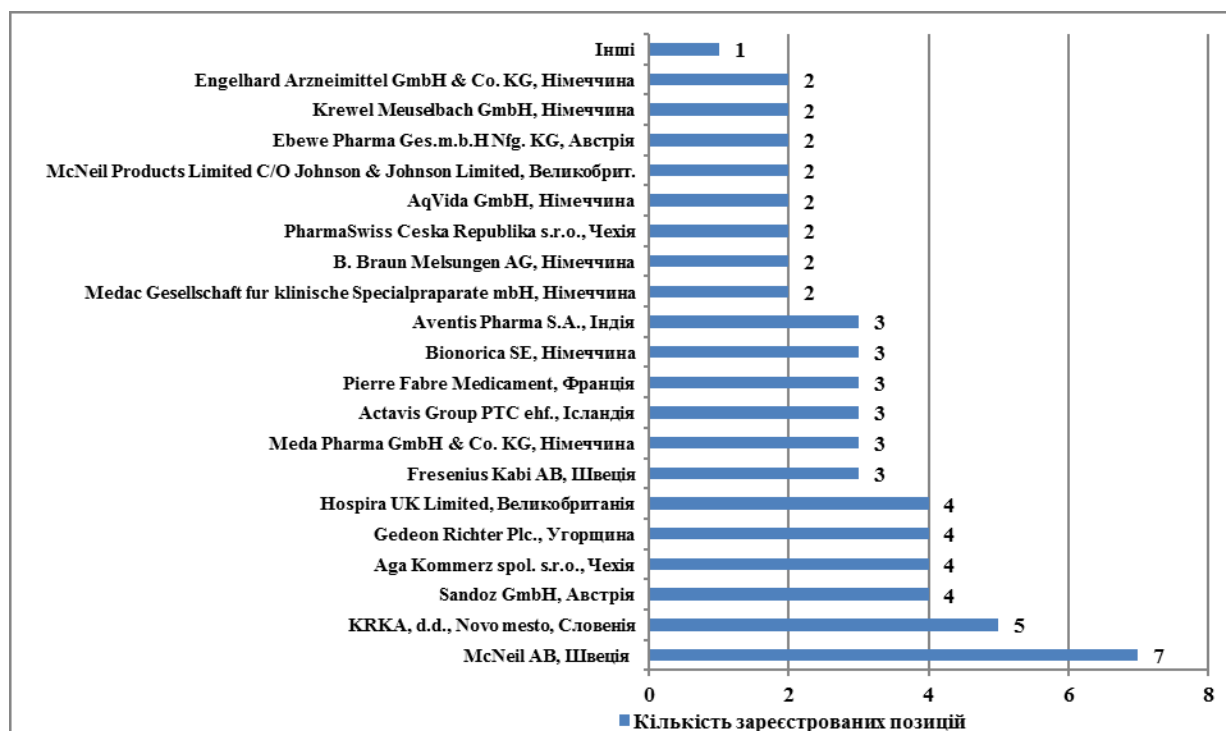

Рис. 3. Розподіл зарубіжних фірм-виробників лікарських засобів на основі РС на фармацевтичному ринку Польщі за кількістю зареєстрованих позицій.

«Дослідний завод «ГНЦЛС», ПАТ «Київський вітамінний завод», ПАТ «Київмедпрепарат» та ТОВ «Фармекс Груп». Частка препаратів інших виробників на ринку України становить до 1 % на кожного.

На польському фармацевтичному ринку значна кількість препаратів на основі РС представлена вітчизняними виробниками. Встановлено, що лідируючі позиції займають Poznańskie Zakłady Zielarskie «Herbapol» S.A – 13 %, InPharm Sp. z o.o. – 9 %, Delfarma Sp. z o.o. – 7 %. По 5 % ринку припадає на Pretium Farm Sp. z o.o., і Przedsiębiorstwo Produkcji Farmaceutycznej HASCO-LEK S.A., а по 4% – на Aflofarm Farmacja Polska Sp. z o.o., Phytopharm Kłęka S.A. та Forfarm Sp. Z OO. Такі фірми-виробники, як Omega Pharma Poland Sp. z o.o., Biofarm Sp. z o.o., Teva Pharmaceuticals Polska Sp. z o.o., Avrentim Sp. z o.o., PharmaVitae Sp. z o.o. sp. k. займають незначну частку ринку – по 3 %. Частка препаратів інших виробників на ринку Польщі становить до 2 % на кожного.

Асортимент лікарських засобів на основі РС, представлений на обох ринках, аналізували і за кількістю активних фармацевтичних інгредієнтів. Так, на ринку України переважають монопрепарати, їх частка ста-

новить 58 %. Проте на ринку Польщі таких препаратів значно більше – 84 %. Частка комбінованих препаратів складає лише 42 і 16 % відповідно.

Щодо порядку відпуску, то в Україні 88 % проаналізованої вибірки препаратів відпускаються без рецепта, а 12 % – за рецептом лікаря. На польському фармацевтичному ринку 27 % рецептурних і 69 % ОТС-препаратів. Цікаво, що 4 % лікарських засобів на основі РС, зареєстрованих на польському ринку, використовують виключно в стаціонарних умовах (Vinblastin-Richter, Vinorayne, ClinOleic 20 %, Intralipid 10 %, Intralipid 20 %, Lipidem, Lipofundin MCT/LCT 10. 20 %, Paclitaxel Hospira, Paclitaxelum Accord, Paclitaxelum TEVA, Sindaxel, Docetaxel Hospira, Docetaxel Pfizer).

Також проаналізовано лікарські засоби на основі РС за формою випуску. На українському фармацевтичному ринку досліджувані препарати найчастіше присутні у формі таблеток – 20 % і лікарської рослинної сировини (ЛРС) – 14 % (рис. 4), а на ринку Польщі лише таблетовані лікарські форми мають суттєву перевагу, їх частка становить 35 %. На польському ринку (рис. 5) присутня невелика кількість препаратів у вигляді ЛРС і зовсім відсутні препарати у вигляді

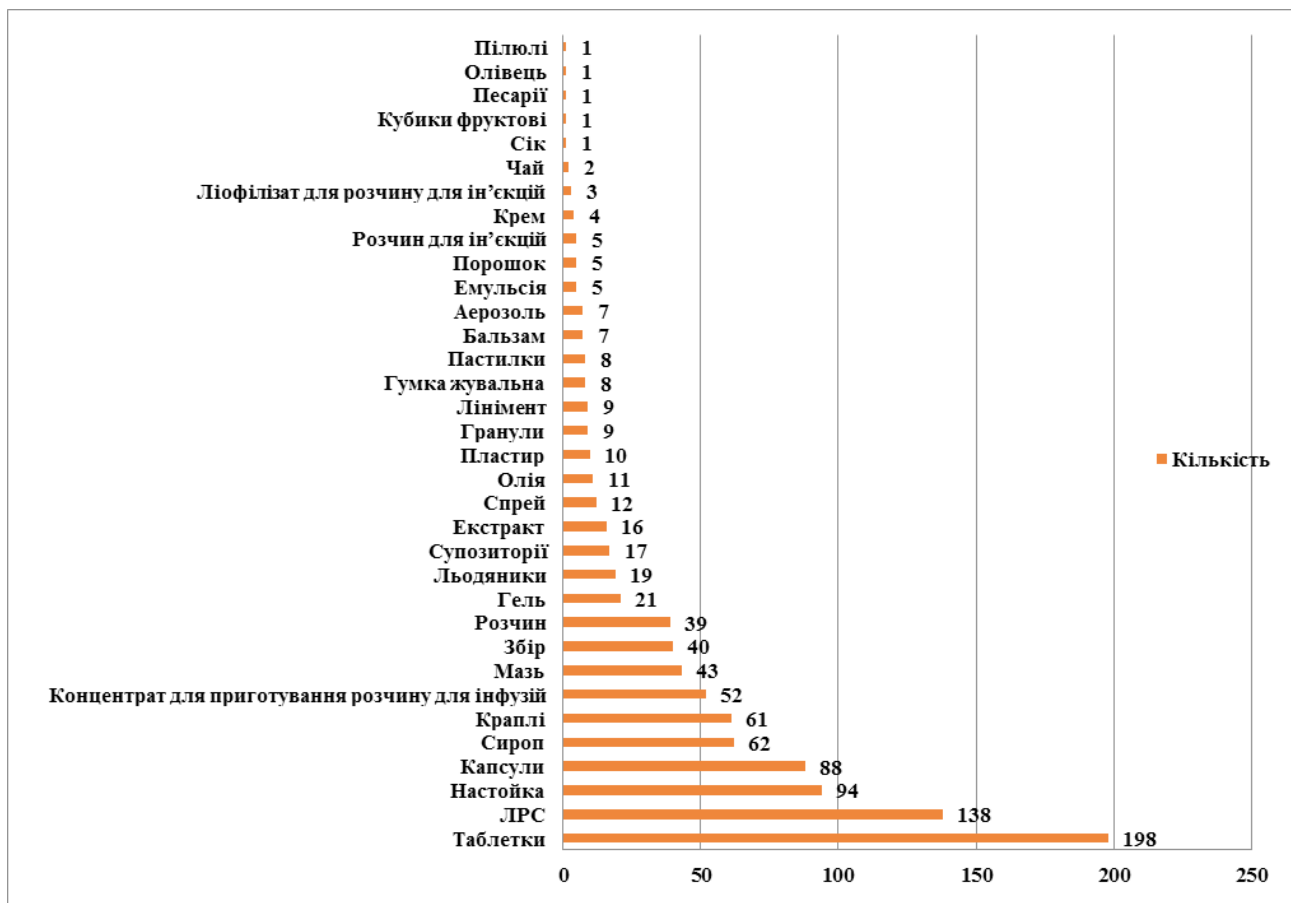

Рис. 4. Розподіл лікарських засобів на основі РС, зареєстрованих на фармацевтичному ринку України за формою випуску.

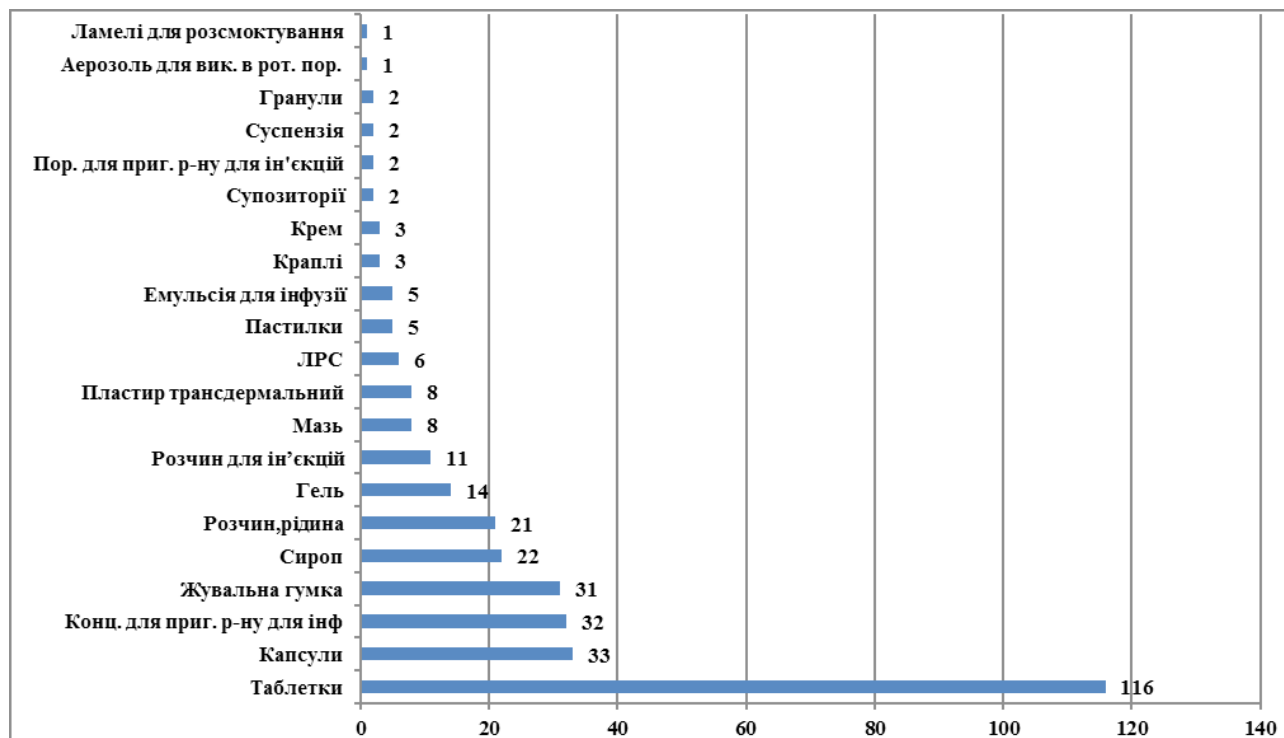

Рис. 5. Розподіл лікарських засобів на основі РС, зареєстрованих на фармацевтичному ринку Польщі за формою випуску.

настойок, тоді як на ринку України частка цих препаратів є досить високою.

Загалом на вітчизняному фармацевтичному ринку спостерігається більше різноманіття лікарських форм. Наприклад, олівці, пілюлі, песарії, кубики фруктової, сік – хоч і незначно, але такі представлені на ринку України, а у Польщі – відсутні. Натомість у Польщі є ламелі для розсмоктування, проте

в Україні лікарських засобів у такій формі випуску немає.

Висновки. Проведено порівняльне вивчення лікарських засобів на основі РС, що представлені на фармацевтичних ринках України та Польщі. Асортимент лікарських засобів проаналізували за країною-виробником, кількістю активних фармацевтичних інгредієнтів, порядком відпуску, лікарською формою і АТХ класифікацією.

Список літератури

1. Макух Х. І. Клініко-фармацевтичне обґрунтування моделі раціональної фітотерапії в охороні здоров'я України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фарм. наук: спец. 15:00:01 – Технологія ліків, організація фармацевтичної справи та судова фармація / Х. І. Макух. – Львів, 2013. – 24 с.
2. Концепція розвитку фармацевтичного сектора галузі охорони здоров'я України на 2011 – 2020 роки : наказ МОЗ України від 13 вересня 2010 року № 769:

[Електронний ресурс] /: http://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20100913_769.html/

3. Демченко Н. В. Стратегія імпортозаміщення у фармацевтичній галузі: особливості та перспективи реалізації / Н. В. Демченко // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2014. – Т. 19. – № 2/2. – С. 56–60.

4. Державний реєстр лікарських засобів: [Електронний ресурс] /: <http://www.driz.kiev.ua/>

5. Rejestr Produktów Leczniczych: [Електронний ресурс] /: <https://www.rejestrmedyczne.csioz.gov.pl/>

СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ АССОРТИМЕНТА ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ НА ОСНОВЕ РАСТИТЕЛЬНОГО СЫРЬЯ, ПРЕДСТАВЛЕННОГО НА ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОМ РЫНКЕ УКРАИНЫ И ПОЛЬШИ

А. И. Денис, А. В. Иванова, Т. А. Грошовый

ГВУЗ «Тернопольский государственный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского МЗ Украины»

Резюме: проведено сравнительное изучение украинского и польского фармацевтических рынков готовых лекарственных средств на основе растительного сырья. Проанализирована структура ассортимента исследуемых препаратов за страной-производителем, количеством активных фармацевтических ингредиентов, порядком отпуска, лекарственной формой и АТХ классификацией.

Ключевые слова: маркетинговые исследования, препараты на основе растительного сырья, фармацевтический рынок Украины и Польши.

COMPARATIVE STUDY OF ASSORTMENT OF DRUGS BASED ON HERBAL RAW MATERIAL REPRESENTED AT PHARMACEUTICAL MARKET OF UKRAINE AND POLAND

A. I. Denys, A. V. Ivanova, T. A. Hroshovi

I. Horbachevsky Ternopil State Medical University

Summary: a comparative study of the Ukrainian and Polish pharmaceutical markets of finished medicinal products based on herbal raw material has been conducted. The structure of the assortment of preparations under study has been analyzed according to the manufacturing country, dosage form, pharmacotherapeutic group and order of dispensing.

Key words: marketing research, preparations based on herbal raw material, pharmaceutical market of Ukraine and Poland.

Отримано 20.07.2016